

6. Újjászületés a vörösiszap-katasztrófa után

A program első felében Kolontárra utazunk, ahol bemutatjuk a – vörösiszap-katasztrófával sújtott területen létesített – erdőtelepítéseket, ismertetjük a telepítésben végzett növényvédőszer-kísérlet eredményeit, és drónos bemutatóra is sor kerül. Ezután a devecseri Újjászületés Ökomenikus Kápolnát érintve Sárosfőre utazunk, ahol helyi alapanyagokból – elsősorban halból – készített ételeket kóstolhatnak a résztvevők. A program második felében a sárosfői haltenyésztés, hidegágyas csemetetermesztés és a 2023-ban indult csemete termelési kísérlet kerül bemutatásra.

A 2010. október 4-i vörösiszap-katasztrófa

Hazánkban a bauxitbányászat a 20. század első felében kezdődött, és a második világháború alatt gyorsult fel. Ajka térségében 1943-ban, Halimbán kezdték a kitermelést, majd egymás után nyitották a bányákat a környék településeinek határában. Az Ajkai (Tósokberéndi) Timföldgyárat 1942-ben alapították, majd ugyanitt alumínium kohót, és az energiát biztosító hőerőművet építettek, így a Bakonyban létrehozták az alumíniumgyártás teljes vertikumát. A timföldgyárban a kezdetektől 2011-ig ún. nedves technológiát alkalmaztak, amelynek mellékterméke az erősen lúgos, maró hatású vörösiszap. Ezt az Ajka és Kolontár települések között létesített vörösiszap-tározókban tárolták.

2010. október 4-én nem sokkal 12.00 óra után átszakadt a 10. számú zagykazetta északnyugati sarka. A kiömlő kb. 700.000 m³ vörösiszap a Torna-patak völgyében lefolyva, Kolontár és Devecser településeket részben elárasztva hazánk egyik súlyosabb ipari katasztrófáját okozta. 10 ember meghalt, 150-en megsérültek, 250 épületet el kellett bontani, kipusztult a Torna-patak és Marcal-folyó (Torna torkolat alatti) teljes élővilága. A gazdasági és az ökológiai kár felbecsülhetetlen, a helyreállítás közel 40 milliárd forintot emésztett fel.

A Bakonyerdő Zrt. Devecseri Erdészetét is sújtotta a katasztrófa. Elárasztotta a Devecser városban található MÁV-rakodó és gépjavító műhely telephelyét, ahonnan az ár elragadott 831 m³ faanyagot, és jelentős károkat okozott infrastruktúrában, gépekben. Elárasztotta továbbá a Torna-patak mellett fekvő erdészeti irodát és a szomszédos szolgálati lakásokat, ezek elbontásra kerültek. Megsemmisült két erdőrészlet, amelyeket újra kellett erdősíteni 3,21 ha területen. Több, mint féltucat aktív és nyugdíjas dolgozó veszítette el otthonát, egy dolgozó megsérült. Az erdőgazdaságot ért anyagi kár meghaladta a 100 millió forintot.

A Bakonyerdő Zrt. az első pillanatoktól fogva részt vett a mentésben; a telephelyen üzemeltetett rakodógép és az éppen karbantartás alatt lévő forwarder az elsők között kezdte meg az emberek kimentését az elárasztott otthonaikból. Munkagépeink, alvállalkozóink részt vettek a mentésben, és a kastélypark helyreállítási munkálataiban. Az azóta eltelt időszakban összesen 35,60 ha erdőtelepítést végeztünk a térségben iszapelőöntéssel érintett mezőgazdasági területeken.

A térséget sújtó katasztrófát követően az élet újra indulásának szimbóluma lett a Devecser új lakóparkjában felépített, Makovecz Imre által tervezett, 22 állami erdőgazdaság által finanszírozott Újjászületés Ökomenikus Kápolna.

1. kép Az Újjászületés Ökomenikus Kápolna

A „Kolontári-erdőtelepítések” területén végzett gyomirtó szerek összehasonlító kísérlete

Előzmények: 2022. évben az Országfásítás – Mintafásítás III. program keretében, a vörösiszap katasztrófa által sújtott területen, mintegy 28 ha területű erdőtelepítést létesített Társaságunk Devecser és Kolontár települések határában. 2,2 m-es sortávolsággal, kocsányos tölgy főfafajjal gépi makkvetést végeztünk, majd csemeteültetéssel elegyesítettünk.

Az Európai Unióban jelenleg 2023. december 31-ig van engedélyezve a glifozát hatóanyag használata. A kísérlet egyik célja, hogy a glifozát kiváltására megfelelő alternatívát keressünk. További célunk, hogy vizsgáljuk a gyomirtó szerek biológiai hatékonyságát az egyes gyomfajokkal szemben és a kocsányos tölgy növényvédő szerrel szemben mutatott ellenállását, ill. az így kialakuló tüneteket. A kísérlet során a Devecser 175 B erdőrészletben 2023.03.21-én gyomfelvételezést végeztünk. A vizsgálatba vont növényvédőszer felhasználására az engedélyeket beszereztük, majd 9

2. kép Az első növényvédőszeres kezelés áprilisban

növényvédőszerrel kezelt parcellán és 1 kezeletlen kontroll parcellán, 4-szeres ismétléssel, 40 parcellán véletlen blokk elrendezésben kísérletet állítottunk be. Az első korai posztemergens kezelést április 11-én végeztük el, földi úton, permetező keret segítségével.

A kísérletet folyamatosan nyomon követjük, az eredményeket kiértékeljük, amelyet egy kisfüzet formájában a szakmai közönség elé tárunk.

A terepi bemutató helyszínen a B.L. AgroKem Kft. szakemberei az erdőtelepítésben különböző kamerával felszerelt és képalkotó eljárásokra képes monitoring drónnal készített képek felhasználási lehetőségeit mutatják be, majd egy növényvédelmi drónnal bemutató permetezést hajtanak végre. A bemutató során beszélünk a drónos permetezés jogszabályi és növényvédelmi szakmai megítéléséről, a permetező drónok alkalmazásának előnyeiről és hátrányairól.

Sárosfői Halastavak

Sárosfő-puszta első írásos említése 1376-ból származik: *Sárosdfew* a Sárosd-folyó (ma Kígyós-patak) mellett. A mai tórendszer helyén egykoron található ingoványos, lápos, forrásos terület lehetett a Sárosd-folyó forrásvidéke, innen ered az elnevezése. A devecseri Meggyes-erdő és a Káptalanfai-erdő közé beékelődő pusztát a környező erdőtömbökkel együtt valamikor a XVII. század derekán került a gróf Esterházy család birtokába. Ennek a természetlen, gazdálkodásra nehezen fogható ingoványnak a hasznosítása céljából az uradalom tulajdonosa, gróf Esterházy Ferenc 1907-ben halastórendszert létesített. A 6 db tőegységből álló tórendszer lépcsőzetes kialakítású, a tápláló befolyástól a kifolyásig csökkenő tómeretű. A kialakítás jellegét tekintve a felső két tó völgyzárógátas, az alsó tavak körtöltésesek. A vízutánpótlást a Kígyós-patak és a területen fakadó fenékforrások biztosítják. Az eredeti tóterület 55 ha.

A halastavakat 1947-ben államosították, üzemeltetője a Devecseri Erdőgazdálkodási Igazgatóság, később a Devecseri Erdészeti Igazgatóság lett. Az 1970-1980-as évek magas színvonalú halgazdálkodása után a halászati ágazat jelentősége csökkent, a tórendszer állapota romlani kezdett. Az elegyes állományú erdőkkel körülölelt tórendszer hanyatló állapota és a halgazdálkodás csökkenő intenzitása párját ritkítóan gazdag madárvilág kialakulását eredményezte, valóságos kincsesládává vált a természeti értékeknek.

A területet 1992-ben védetté nyilvánították. E páratlanul gazdag állatvilág megtelepedésének alapja a bőséges és folyamatosan rendelkezésre álló táplálékbázist biztosító haltermelés volt. Napjainkra a homogén nád állományok térhódításával, a nyílt vízfelületek területének drasztikus

csökkenésével a biodiverzitás is jelentősen csökkent. Felismertük, hogy a természetvédelem szempontjából legjelentősebb fajok fennmaradásának feltétele nyílt vízfelületek növelése és a haltermelés folytonossága.

A haltermelés jövőbeni biztosításának érdekében elkerülhetetlen törekonstrukció így egyben természetvédelmi érdek is.

3. kép Egyre csökkenő nyílt vízfelületek

2022-ben felújítási munkákba fogtunk, amelyek fő célkitűzése a halastó állapot helyreállítása, ugyanis ez az alapja minden egyéb hasznosítási formának. Sétánk során bepillantást nyerünk e csodás természeti világba, felvázoljuk az élőhelyfejlesztés, a természetvédelem és a halgazdálkodás egységén alapuló hasznosítási koncepciót.

A Sárosfői hidegágyas csemetekert

Sárosfő-puszta gazdasági jelentősége a gróf Esterházy uradalom fennhatósága alatt megnőtt. 1907-ben korszerű halastórendszer építettek, így a már meglévő vízimalommal, erdő- és vadőri lakokkal Sárosfő az uradalmi gazdálkodás egyik központja lett.

Sárosfő napjainkban is központi szerepet játszik a Devecseri Erdészet életében. A halastavakat újra üzembe állítottuk, a patinás vízimalom ma Vendégház, az erdőőri lak pedig Alkotóházként funkcionál. De az egykori majorság leglényegesebb objektuma az 1980-ban létesített Sárosfői csemetekert és hozzá tartozó létesítmények.

4. kép Termelési kísérlet a sárosfői csemetekertben

A 2016 m² hasznos alapterületű, tőzeg-perlit termesztőközegű hidegágyas intenzív csemetekertben az első időkben főleg fenyőféléket (erdei-, fekete- és vörös fenyő és különféle egzóták), majd egyre nagyobb mennyiségben bükk csemetét termeltek. Az elmúlt évtizedek folyamatos termelése következtében a csemetekert infrastruktúrája és eszközállománya leamortizálódott, a felújítása elodázhatatlanná vált.

A 2020-2021. években megvalósított korszerűsítés és bővítés célja az volt, hogy Társaságunk egy helyre koncentrálja a saját erdősítési feladataihoz szükséges szaporítóanyag előállítását és tárolását.

Ezt szem előtt tartva a termesztő területet és a makktárolók számát kétszeresére növeltük; így a kert csemetetermelő kapacitása évi 600-800 edb, emellett lehetővé vált akár 200 q makk szakszerű téli tárolása. Kicseréltük a teljes öntözőrendszert, új, nagy tárolókapacitású csemetehűtőt létesítettünk.

A hagyományos erdészeti fajok mellett 2023-ban elkezdődött a klímaváltozást toleráló, idegenhonos fajok termelési kísérlete is (szürke tölgy, ibériai tölgy, keleti bükk Grúziából és Bulgáriából).

Képek:

Dr. Patocskai Zoltán
Gergál-Gombási Mónika